

Boerenleven

Achtergrond 20 apr 2020

Corona: de emotionele dreun gaat nog komen

Als de coronacrisis achter de rug is, voorzien deskundigen mentale problemen. 'De klap komt altijd later.'

Er is onder boeren behoefte aan psychosociale ondersteuning, meldde LTO onlangs. de coronacrisis hakt er op sommige bedrijven immers flink in. Fritesaardappelen zijn amper meer te slijten, alleen misschien nog als voeraardappelen. De export van uien hangt aan een zijden draadje, de **melkprijs** verkeert in zwaar weer en wie groenten exporteert, ziet zich geconfronteerd met gesloten grenzen of andere handelsbeperkingen.

Ook de sierteelt wordt hard geraakt: enorme hoeveelheden bloemen worden doorgedraaid omdat er geen afzet meer voor is. Bij zulke ingrijpende gebeurtenissen, waar je als ondernemer zelf ook nog eens niets aan kunt doen, is het heel voorstelbaar dat mensen er mentaal helemaal doorheen komen te zitten.

Op dit moment hebben agrarische coaches, mediators en LTO-Noord echter nog geen signalen dat boeren en, of hun gezinsleden psychosociale hulp behoeven. Maar dat die vraag er komt, daarvan zijn ze zeker. Het is stilte voor de storm.

De klap komt pas later

Fleur Bartels, van LTO-projecten vermoedt dat iedereen nu vol adrenaline zit. "Eerst doe je wat er gedaan moet worden, je hebt amper tijd om na te denken. Maar als die fase voorbij is, land je weer en dan komt de klap. Dan komen de vragen: had ik dit anders moeten doen en hoe moeten we weer verder? Dan pas komt de impact echt binnen en dan kun je mentale klachten krijgen."

Ze verwijst naar de AgroZorgwijzer die is opgesteld in samenwerking met partijen als NZO, ZOB en het Vertrouwensloket Welzijn Landbouwhuisdieren. Met hulp van deze zorgkaart kunnen boeren, maar ook hun familie, burens en erfbetreders snel zien waar ze terecht kunnen voor hulp, mocht daar behoefte aan zijn. "Je kunt natuurlijk ook altijd bellen naar de verschillende LTO's, de medewerkers kunnen je altijd verder helpen als je er zelf niet uitkomt."

Signalen die mogelijk duiden op psychische problemen

- stil worden en nergens meer aan meedoen;
- niet meer van het erf af komen;
- somber en/of snel aangebrand zijn;
- resultaten bedrijf gaan achteruit;
- bedrijf en/of huis wordt rommelig en vies;
- veel achterstallig onderhoud;
- stapels ongeopende post;

- veel uitval bij volwassen dieren;
- zieke dieren worden niet verzorgd;
- geen vaste werktijden meer.

‘Hulpvraag gaat toenemen na de coronacrisis’

Willy Kempen-Van Veen is coach in het Zuid-Hollandse Aarlanderveen. In haar omgeving zitten nogal wat sectoren die nu flinke klappen te verduren krijgen. Toch wordt ook zij niet extra gebeld voor mentale steun. “Het is vrij rustig, maar ik denk ook dat de hulpvraag toeneemt als de coronacrisis voorbij is. Nu staan mensen nog in de overleefstand, straks komt pas het besef wat er allemaal is gebeurd. Dan komt ook de vraag: hoe moet het nu verder? De klap komt altijd later, dat zagen we ook bij eerdere crises zoals de MKZ-crisis en de fipronilcrisis.”

Ik denk dat de hulpvraag toeneemt als de coronacrisis voorbij is

Willy Kempen-Van Veen, coach in Aarlanderveen

‘Mensen zijn nu aan het overleven’

Anne Marie van Oldeniel-Boerhof uit het Overijsselse Lettele sluit zich daarbij aan. “De hulpvraag neemt bij mij op dit moment niet toe, maar je kunt erop wachten. Mensen zijn nu aan het overleven. Er is ook gewoon veel werk te doen op het land. En het vee moet elke dag verzorgd. Dat houdt boeren overeind. Als de crisis straks in heftigheid afneemt of voorbij is, dan dalen de gebeurtenissen in en dat kan best hard aankomen. Dan komen ook de vragen over hoe ze verder moeten.”

Oldeniel hoorde veehouders die in 2001 de MKZ-crisis meemaakten zeggen dat heel Nederland nu eindelijk weet hoe zij zich destijds voelden. “Sommigen zaten maandenlang op hun erf opgesloten, de rest van de samenleving had daar toen niet zoveel aandacht voor. Maar nu zit iedereen in een dergelijke situatie en nu is er ineens wel aandacht voor de psychosociale effecten van een lockdown.”

Ze verwacht dan ook dat niet alleen boeren straks een mentale klap zullen krijgen, maar ook andere beroepsgroepen. “Op televisie zei een ic-arts dat hij niet wist hoe hij en zijn team uit deze crisis zouden komen. Hij hield rekening met de mogelijkheid dat een aantal van hen klachten zou kunnen krijgen als PTSS (Post Traumatische Stress Stoornis).”

‘Iedereen in hetzelfde schuitje’

Niet alleen veel boeren zullen dus, als de crisis over zijn hoogtepunt heen is, klachten kunnen ontwikkelen als slapeloosheid, concentratieproblemen, woede-aanvallen of somberheid. Oldeniel hoopt dat dit gegeven boeren zal helpen om over hun schroom heen te stappen als ze niet lekker in hun vel komen te zitten. “Het is voor hen een gebruikelijke strategie om problemen te ontkennen. Ze gaan nog een stapje harder werken in de hoop dat hun ongemak dan wel overgaat. Dat werkt niet waardoor ze nóg harder gaan werken en zo al verder in de problemen raken. Boeren zoeken niet snel hulp omdat ze zich schamen of omdat ze denken dat een ander hen

toch niet begrijpt. Maar nu zit iedereen in hetzelfde schuitje, wie weet durven ze er daardoor opener over te praten als het niet goed met ze gaat.”

Nummers en websites

Op www.agrowijzer.nl staat veel informatie over psychosociale zorg gebundeld.

De ZOB biedt ook een luisterend oor. Telefoonnummers per regio zijn te vinden op www.zorgomboerentuinder.nl.

Behoeftte om eens te praten? Dat kan ook met een hulpverlener van de agrarische Vertrouwenslijn: 085-130 34 30.

In onderstaande pdf vind je de **Agrozorgwijzer**. Die laat zien waar erfbewoners én erfbetreders hulp kunnen vinden.

- [**AgrowijzerZorgkaart**](#)

Lees alles over het coronavirus [**in dit dossier**](#). Lees ook: [**Coronavirus: wat betekent het voor mijn bedrijf - update**](#)

Margreet Welink

redacteur boerenleven